

SALADÍ A VIL.LAMOUROS

An-Nàssir Salah-ad-Din Yússuf ibn Ayyub, més conegut a Occident com a Saladí, va estar a Cadavéu, en el consell de Valdés, més concretament a la Torre de Vil.lamouros, en una visita secreta no exempta d'algun perill per la proximitat de la flota anglesa. Això és, si més no, el que li van explicar a Álvaro Cunqueiro pels volts de l'indret cap als anys setanta. L'escriptor gallec havia anat a L.lubarca per veure el seu amic i confident Jesús Evaristo Casariego, amb una novel·la al cap sobre sant Rossend que no havia d'escriure mai. Cunqueiro hi relatava mentalment les aventures del sant, tan famoses a tota la regió nord-occidental de la Península, i com el sant havia defensat el país de la incursió del viking tot resant avemaries. Era l'any 970, i el bec d'un pit-roig i les naus normandes, dirigint-se cap al regne de Sicília, arrasaven els ports des de Viveiru fins a Avilés deixant massa caparrons rossos a les parròquies. Era, ja se sap, «el temps del bec del corb», i la crueltat dels escandinaus havia portat a aquesta zona una mica més reposada del nord fam, misèria i terror. A la novel·la mai no escrita, en arribar al clímax, sant Rossend anava amb la seva comitiva fins a Cadavéu i allí, a la Torre de Vil.lamouros, es posava a resar. Van albirar des de la mateixa torre unes naus molt curioses, en formació desbandada com les orenetes, i potser semblava que els víkings, pel seu nombre, no es conformarien aquesta vegada a incendiar el port, arrambar el que hi hagués i engalipar les noies més boniques, sinó que venien amb la intenció de quedar-s'hi i fundar un regne. Cunqueiro, que era molt fantasiós però molt primmirat pel que fa als detalls, volia

veure la Torre de Vil.lamouros, descriure'n els voltants i imaginar, al mar, la flota víkinga a punt d'envair el que nosaltres anomenem Astúries, Cunqueiro anomenava Galícia amb una voracitat imprecisa, i els víkings invasors, Jacobusland. Sant Rossend havia vingut de Mondañéu, on tenia mitra. A tocar d'aquesta Torre de Vil.lamouros, decidia Cunqueiro, el bisbe que feia oposicions per a sant hi va veure els *drakars* —que són els vaixells, dits així per la seva forma de dragó— girant cap al sud i posant rumb cap a la costa com si sabessin (que ho devien saber, perquè aquestes coses sempre se saben) que allà tenien el seu destí. El sant va començar a resar, i a cada avemaria que proferien els seus llavis enfonsava una nau enemiga. Diuen que en va resar mil dues-centes, però això sembla una exageració de la història, i Álvaro Cunqueiro va decidir que només fossin 977, que era l'any en què Rossend havia de morir a Cel.lanueva. Devia ser així, o no, aneu a saber, però Cunqueiro desitjava veure la torre, el verd camp que l'envolta, i hi va anar amb Evaristo Casariego amb la promesa que aquella mateixa tarda anirien a Brieves, la dels molts ponts, on en una fonda tenien, molt ben assaonat i a recer de les mirades dels guardaboscós, pernil d'ós.

Un va buscant una cosa i en troba una altra. El primer que el va sobtar en arribar a la torre va ser la profusió de papallones. Blanques, grogues, repuntades de blau, grosses, mitjanes, petites. Al principi, Álvaro Cunqueiro va pensar que era un senyal alat del sant, ja que tot s'esdevé per alguna raó, i, a més a més, sent ell de Mondañéu, devien ser en certa manera parents i alguna notícia devia voler donar-li; i ja estava ell barrinant un poema (posant en ordre les paraules *camafeu*, *papallona* i *víking*) quan el guarda de la finca, en absència dels amos, que eren a Madrid, es va acostar per saludar els visitants. Fou aleshores que Cunqueiro

es va assabentar que Saladí, combatent de croats, havia estat a Vil.lamouros el 1187, hostatjat per un tal Rico, i que en aquella torre que veien havia perdut una partida d'escacs.

Segons sembla, en un viatge d'allò més secret, Saladí s'havia arriscat des de Terra Santa, amb un estol molt ben aparellat, amb l'objectiu d'enfilar el Tàmesi i cremar-li a Ricard Cor de Lleó la ciutat de Londres. La travessia fou espantosa, i a l'altura de L.lubarca, quan només faltaven tres dies escassos de navegació, un temporal de mar, d'aquells que fan mal de debò, va obligar els sarraïns a buscar refugi a la costa. Els Rico, que eren senyors de Vil.lamouros, van acudir en un primer moment per prestar auxili a les naus i, en comprovar que eren mores i les intencions que gastaven, es van posar bel·licosos i van organitzar partides per enfrontar-s'hi. Als Rico tampoc no els agradaven els anglesos, que es fregaven la panxa amb greix de balena, però eren cristians. Era un cas de consciència: posats a triar, calia protegir Londres i la seva església de Santa Maria.

A la platja de La Fontaniel.la, davant de La Pena la L.lobar, el senyor de Vil.lamouros va trobar la tenda de Saladí molt ben arranjada. Hi va entrar ben digne i educat per dir-li a un rei que es donés per pres, i va trobar-hi An-Nàssir Salah-ad-Din Yússuf ibn Ayyub, Saladí, bevent te i immers en pensaments tèrbols davant d'un tauler d'escacs. Corria la brama, des de Sant Joan d'Acrc fins a Dublín, que Saladí apreciava més que res al món un bon contrincant en el tauler i que per una aposta lliurava, si perdia, el regne. En Rico el va portar convidat a la seva torre, i allà, sacrificant peons i alfils, protegint reis amb l'audàcia de les reines, van deliberar llargues tardes sobre el futur de Londres. Si vencia en Rico, Saladí se'n tornava a terra de moros; si, al contrari, era Saladí qui guanyava, Londres es convertiria en cendra

al cap de poques setmanes. Va vèncer en Rico, Londres es va salvar perquè T. S. Eliot sentís les campanes de Santa Maria, i Saladí va tornar als seus deserts.

Cunqueiro no va escriure —a veure qui és el valent que ho fa, amb aquest batibull— la seva novel·la sobre sant Rosend; i a Casariego, que odiava més que res la pèrfida Albió, se li va posar malament el pernil d'ós a Brieves. Diuen que se'n va anar uns quants dies a la casa que tenia a Tinéu. Allà advertia que amb els de Valdés, com amb l'anglès, en qüestió de tractes, els menys.

EL MAR, SEMPRE REAPAREIXENT

Cada vegada que mirem el mar, el mirem com si mai de la vida no l'haguéssim vist. Encara que hi hakis nascut a la vora, no hi ha dia que no porti una aparença diferent i et sorprengui. Fa algunes setmanes, a Bustu, allí on Valdés és abrupte i les roques del mar reben el nom d'El Castiel.lu i La L.lobar, a quatre passes d'on desemboca el riu de la meva infantesa, vaig tornar a veure el mar. En Falo i la Laura m'havien convidat, a mi i a uns amics, a visitar les seves plantacions de camèlies, perquè n'hi ha d'infinites varietats, i jo ja anava com embriac de llums de tant remarcar els roses suaus, els blancs encesos i eburnis, en aquelles flors que evolucionaven en les seves mutacions des d'una simplicitat immaculada fins a una polièdrica complexitat que bé es podria anomenar cúbica, si volem entendre'ns. No sé si Luis Fer-

nández, aquest matemàtic que fa de pintor, ha dibuixat algun cop una camèlia. Em vaig recordar de la seva rosa cúbica, que es troba en el Museu de Belles Arts d'Astúries amb tots els seus esborranys, quan tenia a la mà una flor de la camèlia que es coneix com a «Capità Rawes». Em vaig recordar de Luis Fernández, exiliat a França, pintant una vegada i una altra la seva rosa mentre en Faló m'explicava la seva creença que les camèlies asturianes no havien tingut el mateix origen que les gallegues. Les gallegues, segons sembla, i tal com corroboren els estudis d'ADN, van entrar per Portugal, i les asturianes procedien de Bretanya. M'ho va dir així i em va parlar d'un gremi de floristes que venien, damunt d'un carro tirat per bous, amb les seves camèlies i les anaven venent a qui volgués posar, de Nantes a Tapia, unes pinzellades amoroses d'Orient al seu jardí. No passaven de Ribadéu perquè allà ja arribaven els floristes de Porto. Jo anava per aquella forest, perquè aquella plantació era un bosc de camèlies, pensant que els camins del mar són sempre infinits: del Japó i de la Xina, que és d'on vénen aquestes formoses teàcies, van anar arribant allà on la terra i el clima els permetia resguardar-se. ¿És només una decisió dels homes portar, després d'un llarg viatge, quelcom tan bell cap a la seva terra? Sens dubte, això és cert, però jo no puc deixar de pensar que les camèlies, en la seva sàvia disposició a transformar-se en formes boniques, hi devien fer alguna cosa, també. En fi, tornant al tema: jo caminava per allà, recordant, com he explicat abans, que corria la brama que per aquella costa havia estat Saladí de visita, a casa d'un tal Rico de Vil.lamouros, ja que la flota otomana s'havia aturat en aquelles platges per protegir-se del vent del nord, quan de sobte vam sortir al mar i el vam veure, jo els asseguro que per primera vegada, exactament com en el vers de Valéry: «La mer, la mer, toujours

recommencée.» Sí, tenia raó el poeta: és fascinant, després d'un pensament, observar la calma dels déus. El mar sempre és un altre, no pas el que vam veure ahir a la nit ni el que veurem demà. Homer, en un dels seus versos, diu que té color de vi: jo el vaig veure així en una platja que queia prop de Siracusa, el lloc en què fins llavors havia estat més a la vora de Grècia; Lezama Lima, tan atent als detalls, suggereix el color d'un perfum parisenc per parlar del mar que frega el Malecón de l'Havana: encara em recordo d'aquell trenc d'alba, quan em vaig quedar completament perplex per la varietat de tons blavosos i verds, talment una gemma insòlita, que el Carib tenia allà a primera hora del matí; un sempre veu el mar per primera vegada, renaixent a cada moment, perquè veu en la seva memòria, amb una nitidesa absoluta, la primera vegada que va veure el mar. Jo no devia tenir més de tres anys, i el meu pare i la meva mare em van dur a L.lubarca, a la platja. Allí el vaig veure, engabiats com una fera, llançant-se a ritmes suaus sobre les roques, arrossegant en els còdols la queixa d'un déu que exigeix com a penyora l'alè del món. Els meus ulls d'infant el van veure, indesxifrabla: hi havia allà tot el que jo no sabia. El camí dels vaixells cap a ports desconeguts, aquells versos de Píndar, que van inspirar Valéry, i que diuen: «Oh ànima meva, no aspiris a la vida immortal, / però esgota tota l'extensió del que és possible!» En resum, alguna cosa així com la flor d'una camèlia omplint d'eternitat la fugacitat de l'instant.